



Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 1444/2022
09.11.2022. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници по тужби тужиоца АА из ... број ..., чији је пуномоћник мр Радмила Босанац, адвокат у ..., против туженог Yugoslavia Commerce AD Beograd, Немањина 6, чији је пуномоћник Милорад Пањевић, адвокат у ..., ради поништаја решења, враћања на рад и накнаде штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против решења Апелационог суда у Београду Гж1 449/18 од 16.06.2021. године, у седници већа одржаној 09. новембра 2022. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УСВАЈА СЕ ревизија туженог, **УКИДАЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 449/18 од 16.06.2021. године у првом и трећем ставу изреке и пресуда Првог основног суда у Београду 6П1 1690/15 од 14.02.2017. године у првом, трећем, четвртном и шестом ставу изреке и предмет се у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Први основни суд у Београду је донео пресуду 6П1 1690/15 дана 14.02.2017. године којом је у првом ставу изреке усвојио тужбени захтев, поништио одлуку туженог о изрицању дисциплинске мере престанка радног односа због неоправданог изостанка са посла у трајању више од 5 дана на основу члана 87. Закона о радним односима од 25.12.1991. године, без броја и заводног печата, као незакониту, у другом ставу изреке обавезао туженог да тужиоца врати на посао, у трећем ставу изреке обавезао туженог да тужиоцу на име накнаде штете за неисплаћене зараде у периоду од 01.06.1991. године до 23.11.1992. године и у периоду од 01.09.1998. године до 12.08.2008. године исплати укупан износ од 6.584.183,00 динара са законском затезном каматом почев од 10.11.2011. године као дана вештачења па до коначне исплате, у четвртном ставу изреке обавезао туженог да тужиоцу исплати припадајуће доприносе за период од 01.06.1991. године до 23.11.1992. године и за период од 01.09.1998. године до 12.08.2008. године Републичком фонду пензијског и инвалидског осигурања, за пензијско и инвалидско осигурање, Републичком фонду здравственог осигурања, за здравствено осигурање и Републичком фонду за осигурање незапослених, за незапослене, у шестом ставу изреке одбацио тужбу у делу тужбеног захтева за уплату пореза на досуђени износ изгубљене зараде као недозвољену и у шестом ставу обавезао туженог да тужиоцу на име накнаде трошкова поступка исплати износ од

722.240,00 динара са законском затезном каматом почев од наступања услова за извршење па до коначне исплате.

Одлучујући о жалби туженог изјављеној против наведене првостепене пресуде, Апелациони суд у Београду је након расправе одржане пред тим судом донео пресуду Гж1 449/18 дана 16.06.2021. године којом је жалбу туженог одбио као неосновану и потврдио пресуду Првог основног суда у Београду П1 1690/15 од 14.02.2017. године у првом, трећем, четвртном и шестом ставу изреке, преиначио пресуду Првог основног суда у Београду П1 1690/15 од 14.02.2017. године у другом ставу изреке и одбио као неоснован тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужени да тужиоца врати на посао, и одбио захтев туженог за накнаду трошкова поступка по жалби, као неоснован.

Против наведене другостепене пресуде дозвољену и благовремену ревизију изјавио тужени, којом пресуду побија због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију туженог.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду по одредби члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр 72/2011 ... 18/2020) и закључио да је ревизија туженог основана.

Према чињеничном стању на коме је заснована другостепена пресуда, тужилац је био у радном односу код туженог од 01.12.1977. године до 06.01.1992. године, на радном месту Тужиоцу је одлуком туженог од 21.12.1991. године на основу члана 67. Закона о радним односима („Службени гласник РС“ 45/91) изречена дисциплинска мера престанка радног односа и утврђено да је тужиоцу 09.12.1991. године престао радни однос због неоправданог изостанка са посла у трајању више од 5 радних дана узастопно у смислу члана 87. истог закона. Одлуку је послодавац истакао на огласној табли дана 26.12.1991. године, а скинуо је са табле 15.01.1992. године. Из исказа тужиоца другостепени суд је утврдио да није знао да се против њега води дисциплински поступак од 1991. године, и да то није могао да зна јер је био избачен из зграде туженог и није могао да долази на посао јер је код туженог стајало обезбеђење. Тужени тужиоцу није доставио захтев за покретање дисциплинског поступка, нити позив за саслушање, нити га је обавестио да се 27.11.1991. године, а најкасније до 02.12.1991. године јави на посао. Одлуку о престанку радног односа тужилац није примио. На основу налаза судског вештака утврђен је валоризовани износ нето зараде коју би тужилац остварио да је радио код туженог у периоду од 01.06.1991. године до 23.11.1992. године, применом коефицијента нивоа зараде коју је остварио тужилац у периоду од 3 године пре настанка штетног догађаја у односу на просечну нето зараду у Србији, са увећањем од 23,80% у односу на просек, за колика је зарада тужиоца била већа у односу на просечну зараду. Утврђена је и зарада за период од 01.09.1998. године до 12.08.2008. године, све у укупном износу од 6.584.183,00 динара.

Првостепени суд је утврдио из одлуке о престанку радног односа од 25.12.1991. године да је тужиоцу изречена дисциплинска мера престанка радног односа на основу захтева за покретање дисциплинског поступка, зато што је дана 08.08.1991. године са групом радника ушао у пословне просторије предузећа и том приликом и поред

инсистирања одговорних радника да не омета процес рада у предузећу одбио да напусти зграду и такође што је дана 27.11.1991. године обавештен да се одмах, најкасније до 02.12.1991. године јави на посао, што није учинио ни до 09.12.1991. године, односно дуже од 5 радних дана. Из службене белешке туженог утврђено је да је достављање одлуке извршено истицањем на огласну таблу 26.12.1991. године, одакле је одлука скинута дана 15.01.1992. године. Тужилац је радну књижицу преузео од туженог под принудом. Још је утврђено, из налаза и мишљења судског вештака, да би законска минимална зарада коју би тужилац остварио у периоду од 01.06.1991. године до 23.11.1992. године због ванредних околности у којима се тада пословало, односно економских санкција према држави и поремећаја на тржишту, а с обзиром на то да је тужени био спољно-трговинско предузеће, обрачуната по вредностима на дан 25.01.2017. године износила 400.400,00 динара. Периоди када је тужилац био запослен код других послодаваца искључени су из налаза вештака.

Другостепени суд је нашао да је првостепени суд правилно закључио да тужени тужиоцу није доставио обавештење од 27.11.1991. године да се најкасније до 02.12.1991. године врати на рад. Због тога закључује да није било основа да тужени донесе оспорену одлуку о престанку радног односа тужиоцу због неоправданог изостанка са посла у трајању више од 5 радних дана узастопно са 09.12.1991. године, а на основу члана 87. Закона о радним односима Републике Србије („Службени гласник РС“ бр 45/91). Даље, другостепени суд налази да је првостепени суд правилно закључио да тужени тужиоцу није уредно доставио оспорену одлуку, у складу са одредбом члана 94. Закона о радним односима, јер није доказао да је покушао да достави ту одлуку тужиоцу на кућну адресу, због чега није било услова за истицање оспорене одлуке на огласну таблу туженог. Ово позивом на одредбу члана 84. став 1. Закона о општем управном поступку („Службени лист СФРЈ“ бр 47/06 и „Службени лист СРЈ“ бр 24/94) и одредбу члана 87. истог закона, према којима се достављање мора извршити лично лицу коме је писмено намењено, када од достављања почиње тећи рок који се не може продужавати. Како тужени није поступио у складу са одредбама Законама о општем управном поступку о личном достављању, не може се сматрати да је извршена уредна достава оспорене одлуке тужиоцу. Због тога другостепени суд сматра да је правилно првостепени суд закључио да је тужба благовремена и дозвољена. Како тужени тужиоцу није доставио оспорену одлуку којом му је престао радни однос код туженог, није му доставио захтев за покретање дисциплинског поступка и позив за саслушање, нити га је обавестио да се 27.11.1991. године а најкасније до 02.12.1991. године јави на посао, нижестепени судови су закључили да је тужиоцу незаконито престао радни однос код туженог, због чега је усвојен тужбени захтев поништена одлука туженог и обавезан тужени да тужиоцу исплати досуђене износе по основу изгубљене зараде и да исплати доприносе за обавезно социјално осигурање. Одбијен је тужбени захтев за враћање на рад зато што је тужилац у међувремену испунио услове за пензију. Другостепени суд сматра да је без утицаја навод туженог да је најпре требало одлучити о повлачењу тужбе, сагласно постигнутом поравнању међу парничним странкама. О вансудском поравнању од 04.07.2003. године, о исплати неизмирених зарада, других личних примања и накнада за период од 01.06.1991. године до 04.02.1993. године, којим је речено да странке решавају сва питања у спору који се води пред Другим општинским судом у Београду у предмету П1 115/95, да тужилац сагласно постигнутом поравнању повлачи тужбу, о чему се суд обавештава достављањем потписаног и овереног поравнања, другостепени суд сматра да како вансудско поравнање има дејство уговора, а у њему је назначено да ће то поравнање бити

оверено, што у конкретном случају није учињено, а није прибављена сагласност Агенције за приватизацију у смислу одредбе члана 398а. Закона о предузећима, то вансудско поравнање није ни извршено, те првостепени суд није могао сматрати да је тужилац повукао тужбу у овој парници.

Ревизијски суд налази да су нижестепене пресуде донете погрешном применом материјалног права због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

У нижестепеним пресудама нема навода о датуму подношења тужбе са тужбеним захтевом за поништај одлуке туженог о престанку радног односа тужиоца. Не може се прихватити закључак нижестепених судова, а без утврђења ове чињенице, о томе да је тужба благовремена. Нижестепени судови полазе од утврђења да тужиоцу није законито достављена оспорена одлука, па с обзиром на то тужбу, без обзира кад је поднета, сматрају благовременом. Такав закључак нижестепених судова не може се прихватити за правилан. Пре свега, закључак судова да нису били испуњени услови за достављање одлуке истицањем на огласну таблу туженог је преурањен. Ово стога, што је, како се наводи у ревизији, тужилац током поступка истицао да је у време спровођења дисциплинског поступка код туженог и доношења оспорене одлуке он био у Русији, па без расправљања тих околности о могућности достављања на кућну адресу, не може се извести закључак о неиспуњењу услова за достављање истицањем на огласну таблу туженог. Друго, утврђено је да је тужилац преузео радну књижицу код туженог, што је индиција о сазнању тужиоца за доношење одлуке о престанку радног односа. Позитивно законодавство прописује рок за остваривање судске заштите и у односу на сазнање запосленог о повреди права код послодавца. У ситуацији када је тужилац извесно сазнао за престанак радног односа, макар преузимањем радне књижице код туженог по конкретном основу, произилази да је тада имао сазнања о доношењу одлуке о престанку радног односа, што је и резултирало подношењем тужбе у овој парници. С обзиром на то, било је неопходно испитати да ли је тужилац благовремено определио тужбени захтев за поништај оспорене одлуке, у већ започетој парници која је вођена у поступку под П1 115/95 код истог суда, или је за подношење тужбе са тим тужбеним захтевом преклудиран, као што указује ревидент, а о чему суд мора да води рачуна по службеној дужности ради примене материјалног права. Кад није утврђено када је тужилац поставио тужбени захтев за поништај одлуке о престанку радног односа у већ започетој парници, не може се закључити ни да ли би било основа за примену члана 195. Закона о раду („Службени гласник РС“ бр 24/2005), према којој запослени који је сазнао за повреду права може да покрене спор пред надлежним судом у року од 90 дана од сазнања за повреду права.

Затим, према одредбама у време доношења оспорене одлуке важећег Закона о радним односима („Службени гласник РС“ бр 45/91), из члана 97. став 1., радник који није задовољан кончаном одлуком надлежног органа у предузећу, или ако тај орган не донесе одлуку у року од 30 дана од дана подношења приговора, има право да у наредном року од 15 дана тражи заштиту својих права пред надлежним судом, а према ставу 2. истог члана заштиту права пред надлежним судом радник не може тражити ако претходно није тражио заштиту права пред надлежним органом у предузећу, осим права на новчано потраживање. На овај начин је одређена и тужба коју радник може поднети уколико му је код послодавца престао радни однос без коначне одлуке о престанку радног односа. У таквој ситуацији, уколико му је радни однос престао без одлуке која је коначна пред органима послодавца, радник је могао тражити враћање на

рад. Дакле, није могао поставити тужбени захтев за поништај одлуке о престанку радног односа која није коначна пред органима послодавца, и као таква не производи правно дејство престанка радног односа.

Према утврђеним чињеницама о садржини оспорене одлуке о престанку радног односа, она је донета и са разлога што тужилац није дошао на посао дуже од 5 радних дана до 09.12.1991. године. Ово је посебан, прописани основ за престанак радног односа, без дисциплинског поступка, одлуком послодавца, по одредби члана 87. став 2. тачка 7. тадашњег Закона о радним односима, без сагласности радника који је неоправдано изостао са посла 5 радних дана узастопно. За престанак радног односа по том основу није предвиђен посебан поступак, у смислу утврђивања дисциплинске одговорности, нити достављања захтева за покретање дисциплинског поступка. Нису расправљане околности према којима би произилазио закључак суда да је тужиоцу требало да буде достављено обавештење послодавца да дође на посао.

Уколико би се могло закључити да је незаконита одлука о престанку радног односа, након што се за ову одлуку расправе све напред наведене релевантне чињенице за правилну примену материјалног права, тада је упитна одлука нижестепених судова којом су обавезали туженог да тужиоцу накнади штету у виду изгубљене зараде. Пре свега, евентуално право тужиоца на накнаду зараде због незаконитог престанка радног односа могло би бити признато у висини према редовном току ствари, који је спречен доношењем поништене одлуке. Нижестепени судови досудили су ревалоризовани износ нето зараде који би тужилац остварио да је радио код туженог у периоду од 01.06.1991. до 23.11.1992. године и у периоду од 01.09.1998. до 12.08.2008. године, према коефицијенту нивоа зараде коју је тужилац остваривао у периоду од 3 године пре настанка, како се наводи штетног догађаја, односно престанка радног односа, у односу на просечну нето зараду у Србији. Међутим, није расправљено према којим чињеницама би се наставио такав тренд по запосленог, односно да ли је код туженог послодавца и у посматраном периоду исплаћивана зарада за толико виша од просечне нето зараде у Србији. Друго, према редовном току ствари, не може се прихватити да би тужилац радио код туженог до 23.11.1992. године, а затим поново после 6 година почео код њега да ради од 01.09.1998. године и остваривао зараду до 12.08.2008. године, и да је у томе спречен незаконитим престанком радног односа код туженог. Такав след ствари није прихватљив. Нижестепени судови нису дали разлоге према којима би било оправдано досуђивање накнаде штете тужиоцу у виду измакле користи, односно у виду зарада које би остварио код туженог и након што је радио код других послодаваца, после паузе од 6 година, од 01.09.1998. године. Надаље, не може се прихватити за правилан став другостепеног суда да вансудско поравнање које су странке потписале, није извршено јер за њега није испуњен услов прибављања сагласности Агенције за приватизацију. Другостепени суд наводи да је поравнање здружено списима предмета, па је требало испитати ко га је здружио и да ли има процесну снагу повлачења тужбе. Друго, нису расправљане чињенице према којима би се могао испитати закључак суда да је сагласност Агенције била потребна за опстанак поравнања, нити је утврђено да је поравнање ништаво. Зато није испитан ни значај поравнања по основаност тужбеног захтева за новчано давање. То су разлози због којих је морала бити укинута и другостепена и првостепена пресуда у делу који се тиче новчаног потраживања тужиоца и потраживања за исплату доприноса.

Према одредби члана 416. став 2. Закона о парничном поступку донета је одлука да се укину и првостепена и другостепена пресуда и да се предмет врати првостепеном суду на поновно суђење како би у поновљеном поступку расправио све битне чињенице од значаја за дозвољеност и основаност тужбе са тужбеним захтевом за поништај одлуке о престанку радног односа и о основаности и висини потраживања тужиоца на име накнаде штете због евентуалног незаконитог престанка радног односа.

У поновљеном поступку донеће се одлука о трошковима целог поступка, по одредби члана 165. став 3. Закона о парничном поступку.

**Председник већа-судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић